

УДК 72[092] [47+57]

С. В. Біленкова*кандидат мистецтвознавства, доцент
архітектурного факультету КНУБА
вчений секретар УНК ICOMOS*

АРХІТЕКТОР ГУБЕРТ ГЕССНЕР У ЧЕРНІВЦЯХ ТА ТВОРЧЕ ОТОЧЕННЯ ЙОГО ЧАСУ

Анотація: постать віденського архітектора Губерта Гесснера – Hubert Gessner (1871-1943) – цікава в Україні не тільки за авторством споруди колишньої Ощадної каси у Чернівцях (1900-1901 рр.). Без перебільшень, він – універсальний архітектор. Автор перших проектів з будівництва приватних вілл (1896 р.); конкурсних нереалізованих проектів ощадних кас (1897-1898 рр.) для міст Подебрат і Троппау та реалізованого проекту колишньої Центральної ощадної каси у Чернівцях (1900-1901 рр.); розробок багатоквартирного соціального житла та перших житлових мікрорайонів („суперблоків”); робітничих Домів; громадських споруд; готелів, тощо. Всі ці будівлі відображають ті новаторські тенденції і пошуки, які починав у свій час геніальний архітектор Отто Вагнер – Otto Wagner (1841-1918).

Сучасниками і творчими колегами архітектора Гесснера були відомі зодчі, дизайнери, скульптори як Адольф Лоос – Adolf Loos (1870 – 1933), Йозеф Гофман – Josef Hoffmann (1870 – 1956), Йозеф Плечнік – Josef Plechnik (1872-1957), Отмар Шимкович – Otmar Schymkovych (1864 – 1947), О.Ласке – Oskar Laske (1874-1951) та ін.

Тому, чернівецький період діяльності Губерта Гесснера – особливо важливий і вимагає всебічної уваги. Будівля колишньої центральної ощадної каси у Чернівцях стала знаковою не тільки в його творчості, а й вплинула на розвиток архітектурної майстерності наступних поколінь.

Ключові слова: Губерт Гесснер, ощадна каса в Чернівцях, житлові „суперблоки”, архітектурна майстерність, збереження та реставрація об’єкта культурної спадщини.

Постановка проблеми

Губерт Гесснер – архітектор, який пройшов складний шлях творчої досконалості від талановитого учня архітектурної школи Отто Вагнера [13]– до видатного архітектора-новатора, що працював не тільки у сфері формування містобудівного середовища Відня, а й був одним із засновників авторських революційних течій в історії європейської архітектури 1920-х – 1930-х років.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Не дивлячись на дослідження і публікації, опубліковані останніми роками зарубіжними та вітчизняними вченими: Ф.Бювьє [2], С.Біленкової [1, 12, 13], В.Вечерського, О.Сердюк та Т.Скібіцької [5], Т.Дугаєвої [[4], І.Коротун [6], Б.Ларссона [16], А.Мораванські [18], М.Никирси [7], С.Осачука [9], А.Пуніна [10], М.Віорал-Чапки [3] та ін. про історію забудови міста Чернівців, постать віденського архітектора Губерта Гесснера як архітектора-новатора і талановитого послідовника „Віденського Сецесіону” залишається досі загадковою. Творчий шлях цього архітектора цікавий як шлях архітектора, що виробив свій особистий „почерк” (від новаторського стилю „модерн”, який базувався на міському зв'язку з реалізмом – до так званого європейського функціоналізму соціал-демократичного спрямування).

В нинішніх умовах геополітичних процесів у суспільстві вітчизняним дослідникам стають доступними невідомі досі матеріали, що зберігаються у різних архівних фондах державних та приватних установ зарубіжних країн, зокрема: Віденського державного архіву; приватного архіву відомого австрійського дослідника історії архітектури доктора Ф.Ахляйтнера (F.Achtleitner) [11, с.144-151]; наукової бібліотеки Архітектурного центру, музейних фондів „Альбертіни” та Австрійської національної бібліотеки у Відні. Цікавим матеріалом з дослідницької точки зору виступає нещодавно захищена наукова дисертація Маркуса Крістіана (M.Kristian), присвячена творчості австрійського архітектора Губерта Гесснера та видана на базі цих матеріалів монографія [15]. В науковому доробку автора цієї книги виважено і ґрунтовно проаналізовано методи професійної діяльності архітектора Гесснера, розглянуто матеріали нереалізованих проектів та відзначено особистий вклад архітектора у загальний розвиток тогочасної європейської архітектури.

Але чернівецький період творчості цього талановитого архітектора представлений дуже коротко: тільки посиланнями на публікації в журналі „Архітектор” за 1903 рік [17, с.71-75] та однією сторінкою в науковій монографії угорського дослідника А.Мораванські (A.Moravansky) про архітектурну спадщину Дунайської монархії [18, с.94].

Формування цілей статті

Мета цієї статті – сприяти вирішенню теоретичного аспекту архітектурної проблеми щодо методів дослідження об'єктів культурної спадщини, розкрити невідомі досі сторони творчості знаменитого архітектора Губерта Гесснера з наголосом на актуальні проблеми збереження і реставрації його творчого доробку.

Виклад основного матеріалу дослідження

Архітектор Гесснер був автором багатьох різнопланових новаторських архітектурних проектів не тільки у Відні, а й у містах інших європейських країн з будівництва приватних вілл: „Bratmann” у Валахії (1896 р.); „Gessner“ (1907 р.), „Slupetzky“ (1930 р.) та „Haus Gessner-Slupetzky” (1934 р.) у Відні; соціального житла та житлових мікрорайонів-„суперблоків” (1924-1946 рр.) [24, с.54-58]; робітничого Дому „Фаворітен” (1902 р.) [23, с. 80], громадських купалень, готелів (1905-1906 рр.), промислових об’єктів (зокрема, шоколадної фабрики) у Відні (1942-1943 рр.) та ін.

Австрійська дослідниця архітектури Маргарет-Віорал-Чапка [3, с.99] стверджує, що особливе місце у творчості Г.Гесснера посідає чернівецький період, коли молодий 30-літній архітектор реалізовує перше велике державне замовлення конкурсного проекту („І премія”) – Центральну ощадну касу (нині – Художній музей) у Чернівцях (1901-1902 р.р.) [17, с.71]. Виконання цієї роботи відразу ж зробило його знаменитим разом з трохи пізніше збудованим Робітничим домом „Фаворітен” (1902 р.) у Відні [23, с.80]. В опублікованій статті Йозефа Люкса (Josef Lux) у відомому на той час віденському журналі „Архітектор” за 1903 р. зазначено, що „Гесснер об’єднав у цій споруді чотири функції: заставне бюро у партері; зал ощадної каси, зал засідань на другому поверсі та архів на третьому. (...) Головний зал передбачався для обслуговування клієнтів з окремим входом і розташованим довкола нього бюро для співробітників” [17, с.71-75].

Таким чином, для першої громадської споруди Гесснера у Чернівцях було характерне прагнення архітектора досягнути завершеності у „функціональній красі”, репрезентованої у цікавому синтезі естетичного оздоблення та „зручності” і „грунтовності”, втіленої у внутрішніх інтер’єрах „банкового палацу”. Це відображало ті новаторські тенденції Г.Гесснера, які починав у свій час його геніальний вчитель – архітектор О. Вагнер. Він „довго був членом „Віденського Сецесіону” (1897 – 1905 рр.). Ще більшу роль у розвитку нового мистецького руху Вагнер відіграв як педагог. З 1894 по 1917 роки він був професором Віденської академії образотворчих мистецтв і керував створеною ним навчальною архітектурною майстернею. У ній навчалося понад 190 студентів, вихідців із різних регіонів величезної Австро-Угорської імперії. Учні Вагнера працювали по всій Австро-Угорщині, в тому числі в її східних областях” [22, с.86-89].

Спробуємо, хоча б коротко проаналізувати творчість неординарного талановитого майстра архітектури Г.Гесснера у просторі тогочасного оточення, який розпочав свою професійну освіту у ремісничій школі чеського міста Брно

(1885-1889 рр.), пройшовши повний курс навчання з архітектурної майстерності у знаменитого віденського професора (1894-1898 рр.).

Мабуть ще товаришуючи однокласниками у технічній школі Брно, юні Губерт Гесснер (1871 – 1943) – син фарбувальника з Валахії та Адольф Лоос (1870 – 1933) – син місцевого майстра з різьби по каменю обрали той шлях майстрів-новаторів архітектурного зодчества, який був активно наповнений різнохарактерними художньо-мистецькими „знаками-символами” у насиченому творчими пошуками культурно-мистецькому житті, архітектурі, критиці та дизайні того часу.

Тому зовсім не дивно, що архітектор Гесснер на ранній стадії своєї творчості тяжів до різнохарактерних видів пластичного „флорального” декору, що відобразився у настінному живописному декорі Робітничого дому („Фаворітен”, 1902 р.), по вулиці „Laxenburger Strasse” у Відні та у дивовижній комбінації архітектурного декору (поліхромне майолікове панно, позолота, скульптура, вітраж, рельєфна ліпнина з вишуканими елементами металодекору) Ощадної каси у Чернівцях (1901 р.). Площинна „інтерпретація стіни” як живописного і декоративного полотна, закорінена творчим задумом Гесснера на тлі центрального фасаду колишньої Ощадниці тинькуванням під стилізований „білий карарський мармур” та оздоблена елегантним кованим і ліпним декором із застосуванням позолоти вносить у містобудівний ансамбль центральної площі Чернівців (Ringplatz) – неперевершений акцент архітектурної домінанти, яка на початку ХХ ст. цілком справедливо стала символом „візитної картки” ділового і толерантного способу життя Буковинської столиці.

Його товариш по ремісничій школі – Адольф Лоос, який згодом став знаменитим архітектурним і культурним критиком, практикуючим архітектором і дизайнером[19], продемонстрував у своїй майстерності елегантне любування красою та чистотою декоративних ліній, відображених у натуральному камені, будівельних і оздоблювальних матеріалів. Серед його багатьох проектів (банки, готелі, нові магазини мод, вілли, житлові квартири, дизайнерські предмети побуту, тощо) особливе місце займають вишукані інтер'єри кав'ярні-музею (1899 р.), яка розташована на розі „Operngasse – Friedrichstraße”, „Американського бару” (1908 р.) неподалік від центральної пішохідної вулиці „Kertnergasse” і, безумовно, Дому торгівлі на „Michaelerplatz” (1909 р.) у Відні.

Але, якщо трактувати діяльність представників тогочасної архітектурної школи ширше – то хотілося б привернути увагу до матеріалу розвитку художнього мистецтва та архітектурного зодчества на окраїнах колишньої Дунайської монархії початку ХХ століття. Безумовно, поняття „окраїни” слід трактувати умовно: тут розвивалися такі відомі вже на той час європейські

міста, як Львів, Чернівці, Брно, Грац, Любляна, Марібор та ін. І майстри, які працювали у цих містах, входили до передового на той час художньо-мистецького простору, жили його інтересами і відображали його риси. Ці риси, набували місцевого колориту, створюючи яскраві витвори загального руху, збагачуючи і стверджуючи його у вигляді універсального, всеохоплюючого простору людського існування естетичного середовища (як відомо, це одне з найважливіших завдань, поставлених послідовниками епохи „модерну”).

Навчаючись у Віденській Академії образотворчих мистецтв, Гесснер знайомиться з багатьма майбутніми колегами і однодумцями. Серед них Йозеф Гофман з Чехії, Йозеф Плечнік зі Словенії, Отмар Шимкович зі Словаччини та Оскар Ласке з Буковини – Чернівців.

Професор М. Віорал-Чапка зазначає, що „Г.Гесснер як починаючий архітектор знайомиться у Відні з учнем Отто Вагнера, чернівчанином Оскаром Ласке. Між ними закладаються гарні ділові стосунки і професійна дружба, не дивлячись на те, що Ласке, змагаючись за право на проектування Центральної Ощадної каси у Чернівцях отримав тільки третю премію” [3, с.99-112]. Як відомо, він згодом багато проектував у Відні. Виконані у незвичному декорі молодим архітектором Ласке богині „Флори” (1901-1902 р.р.) на центральному фасаді аптеки „Білий янгол” („Zum weißen Engel”) у Відні по вулиці „Vognergasse”, 9 досі вражають перехожих образністю декоративних фігур [23, с. 102-103].

Окрім архітектурної майстерності чернівецький архітектор дуже добре володів художнім пензлем, був чудовим креслярем та майстром з декору, любив жанрову тематику, багато малював і подорожував [11, с.144-151]. Один із найвідоміших його творів у Чернівцях – монумент полеглим солдатам 41-го піхотного полку імені архієпископа Євгена, споруджений 2 грудня 1902 р. з нагоди 200-річчя полку (на жаль, у ніч з 13 на 14 грудня 1949 р. цей пам’ятник був демонтований) [9, с.18-19].

Справжніми однодумцями і творчими колегами Гесснера по класу майстерності професора Вагнера були майже його однолітки: молодий архітектор Йозеф Плечнік [21, с.81], та скульптор Отмар Шимкович [14, с.87].

Йозеф Плечнік довго співпрацював з Г.Гесснером у Відні (1900-1911 рр.) в якості міського архітектора. У його ранніх роботах вже відчувається індивідуальний „авторський почерк” майстра. Наприклад, житловий будинок родини Лангерів (1900-1901 рр.) видає широкий світ творчої фантазії автора проекту у витончено виконаному рельєфі з флорального декору вздовж фасадного полотна по вул. „Berggasse”, 30 Відня [23, с.97-98], а багатоповерховий будинок родини Захерл (Zacherl-Haus), збудований 1903-1905 рр. у центральному районі Австрійської столиці по вул. „Wildpretmarkt”,

№ 2 – 4 досі виділяється своєю особливою монументальністю та елегантною лаконічністю декору атлантів, що утримують масивний мансардний поверх (скульптор Франц Метцнер – Franz Metzner) [21, с.14-15]. Він потім багато проектував у Празі (знаменита єзуїтська церква „Серце Ісуса”, 1928-1933 рр., виконана в лаконічному декорі цегляної кладки та вертикальних ліній „штрих-вставок” з натурального каменю) і дуже багато зробив для свого рідного міста. Одна з найграндіозніших його споруд – університетська бібліотека у Люблянах, збудована Й.Плечніком у 1936 – 1941 роках вражає силою творчого задуму громадської споруди і неперевершеною фантазією використання натурального каменю та цегли як оздоблювальних матеріалів [23, с.50].

Отмар Шимкович був геніальним скульптором, який вперше застосував в архітектурному декорі алюміній, створивши унікальні статуї „Кричащих” для будинку, спроектованого його вчителем – професором Вагнером у Відні по вул. „Linke Wienzeile”, 38. Ці неповторні фігури ніби „викрикують” про прихід нової творчої епохи в історію архітектури ХХ століття.

Ознайомившись із творчими доробками віденського архітектора Г.Гесснера та його колег з архітектурної майстерні творчого класу професора Вагнера можна зробити висновок, що саме у цей час з’явилося творче об’єднання надзвичайно талановитих архітекторів, які яскраво і відобразили той унікальний і неповторний синтез мистецтв, який втілювався у пам’ятках архітектури цієї революційної епохи. „Багатоманітність прийомів, творчих манер і художніх відтінків – це одна із визначальних особливостей модерну. Стимули розвитку нового стилю належали до різних сфер архітектурної діяльності, вони складно і різноманітно пов’язувалися з окремими аспектами архітектури – функціональними (користь), інженерно-технічними (міцність) та ідейно-естетичними (краса). Звідціль і незвичайна багатоманітність та багатоманерність новацій модерну, неоднозначність, а інколи й очевидна суперечливість результатів його модерністських творчих пошуків” [1, с.48-49].

Особливе місце у цьому багатоманітному калейдоскопі творчих манер займає професійна діяльність архітектора Губерта Гесснера. Знаковим символом приходу нової епохи в архітектуру ХХ століття стала будівля колишньої Ошадниці у Чернівцях.

Тому зовсім не дивно, що у травні 2003 року в процесі проведення I Міжнародного австрійсько-українського науково-практичного семінару, присвяченого реставрації пам’яток архітектури історичного центру міста, провідні австрійські майстри-реставратори за участю вітчизняних колег провели показову реставрацію деяких елементів фасадів та інтер’єрів цієї споруди.

Це дало можливість розробити згодом науково-обґрунтований паспорт з відтворення первинного вигляду фасадів будівлі. З ініціативи громадської консультативної ради з питань збереження пам'яток культурної спадщини м.Чернівців та за сприяння Чернівецької міської ради на центральний портал Художнього музею восени 2003 року були повернуті відтворені скульптури орлів-беркутів з керамічного гіпсу (скульптор М.Лисаківський) [1, с.82]. Нинішнього року в інтер'єрах центрального фойє за наглядом працівників Художнього музею відтворено первинний вигляд унікальних вітражів. Звичайно, цей процес – довготривалий і вимагає залучення не тільки великих коштів, але й відповідних заходів щодо здійснення досліджень з діяльності видатного архітектора Губерта Гесснера та збереження створених ним споруд в Україні. Таких, до речі об'єктів, за культурно-мистецькою цінністю в Європі тільки три. Одна з них знаходиться у Чернівцях.

Висновки

Багатостороннє та багатоаспектне вивчення історії архітектурно-містобудівного розвитку Чернівців, безперечно, потребує колективних зусиль багатьох фахівців і може стати темою цілого ряду наукових досліджень.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці комплексних науково-обґрунтованих заходів зі збереження та реставрації унікальної пам'ятки архітектури національного значення – колишньої Ощадної каси у Чернівцях (нині – Художнього музею) видатного архітектора Губерта Гесснера (талановитого представника творчої школи професора Отто Вагнера у „Віденському Сецесіоні”).

Література

1. Біленкова С. Архітектура Чернівців XIX – першої половини XX століття. – Чернівці: видавничий Дім „Букрек”, 2009.
2. Бюв'є Ф. Від поштамту до театру: порівняння між Грацом і Чернівцями // Чернівці в контексті урбаністичних процесів Центральної та Східної Європи XVIII – XX ст.: Мат-ли Міжнар. наук. конф. з нагоди 600-літнього ювілею першої писемної згадки Чернівців (6-7 травня 2008). – Чернівці: Зелена Буковина, 2008. – С.111-117.
3. Віорал-Чапка М. Вплив школи Отто Вагнера на архітектуру Чернівців початку 20-х років XX ст. // Архітектурна спадщина Чернівців Австрійської доби: Мат-ли Міжнар. наук. конф. (Чернівці, 1 – 4 жовтня 2011 р.). – Упор. П. Рихло. – Чернівці: Золоті литаври, 2003. – С. 99-112.
4. Дугаєва Т. Скульптурно-архітектурні композиції Руського кладовища у Чернівцях середини XIX – поч. XX ст. та їх стильові форми // Архітектурна спадщина Чернівців

- Австрійської доби: Мат-ли Міжнар. наук. конф. (Чернівці, 1 – 4 жовтня 2011 р.). – Упор. П.Рихло. – Чернівці: Золоті литаври, 2003. – С.120-128.
5. Історико-містобудівні дослідження Чернівців / Вечерський В.В., Скібіцька Т.В., Сердюк О. М.: за ред. Вечерського В.В.: відпов. за вип. Сердюк О.М. – К.: Фенікс, 2008.
6. Коротун І. Етапи розвитку та забудови міста Чернівці. Формування історико-культурної заповідної території // Архітектурна спадщина Чернівців Австрійської доби: Мат-ли Міжнар. наук. конф. (Чернівці, 1 – 4 жовтня 2011 р.). – Упор. П.Рихло. – Чернівці: Золоті литаври, 2003. – С.9-17.
7. Никирса М. Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ. – Чернівці: Золоті литаври, 2008.
8. Осачук С. Німці Буковини. Історія товариського руху (друга половина XIX – початок XX ст.). – Чернівці: Золоті литаври, 2002.
9. Осачук С., Заполовський В., Шевченко Н. Пам'ятники Чернівців. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009.
10. Пунін А. Інтернаціональне та регіональне в архітектурі „нового стилю” – модерну // Архітектурна спадщина Чернівців Австрійської доби: Мат-ли Міжнар. наук. конф. (Чернівці, 1 – 4 жовтня 2011 р.). – Упор. П.Рихло. – Чернівці: Золоті литаври, 2003. – С.71-80.
11. Achtleitner F. Die Wiener Architektur um 1900. – Wien, 1964.
12. Bilenkova S. Jugendstil in Czernowitz. Eine Topographi der Schönheit. Czernowitzer kleine Schriften. Schriftenreihe des Traditionsverbandes „Katholische Czernowitzer Pennäler“ – Heft 12 (aus dem Ukrainaschen von Juri Kyjko). – Wien: Redaktion Raimund Lang, 2002.
13. Bilenkova S. Die Moderne in Czernowitz // Städtische Kultur- und Architekturerbe in einem ethnischen Kreuzweg Europas West – Ukraine und Moldawien. Rapport von einen internazionalen Seminar in Lund. Schweden 2004. – Lund, 2005. – S.85-91.
14. Kalmar J., Kassal-Mikula R. Otto Wagner. – Wien, 2001.
15. Kristian M. Hubert Gessner: Architekt zwischen Keiserreich und Sozialdemokratie: 1871-1943. – Wien, 2011.
16. Larsson B., Göran S. Multi-ethnic Built Heritage in West Ukraine and Moldova – a Challenge for Urban Planning and Development. – Volume V. – Lund: University – Sweden, 2009.
17. Lux J. Gessner Hubert. Das Sparkasse in Czernowitz // Der Architekt. IX Jahrgang. – Wien, 1903. – S.71-75.
18. Moravansky A. Die Architektur der Donaumonarchi. – Budapest – Berlin, 1989.
19. Sarnitz A. Adolf Loos. Architekt, Kulturkritiker, Dandy. – Wien: Taschen, 2003.
20. Sarnitz A. Josef Hoffmann. Im Universum der Schönheit. – Wien: Taschen, 2007.
21. Stiller A. Josef Plecnik. Architekt in Wien, Prag, Laibach. – Wien, 2008.
22. Städtebau das 20. Jahrhundert / Art.Direktor&Hendrik Neubauer. - Potsdam, 2010.
23. Zednicek Walter. Wiener Architektur um 1900. – Wien, 2001.
24. Zednicek Walter. Architektur des Roten Wien. – Wien, 2009.

Аннотация

Фигура венского архитектора Хуберта Гесснера – Hubert Gessner (1871–1943) – интересна на Украине не только, как автора проекта сооружения бывшей Центральной сберегательной кассы в Черновцах (1900–1901 гг.). Без преувеличения, он – универсальный архитектор. Автор первых проектов по строительству частных вилл (1896 г.); конкурсных нереализованных проектов сберегательных касс (1897–1898 г.г.) для городов Подебрата и Троппау и первого реализованного проекта Центральной сберегательной кассы в Черновцах (1900–1901 гг.); разработок многоквартирного социального жилья и первых жилых микрорайонов („суперблоков”); рабочих Домов; общественных зданий, гостиниц и пр. Все эти сооружения отображают те новаторские поиски и тенденции, которые начинал в своё время гениальный архитектор Отто Вагнер – Otto Wagner (1841–1918).

Современниками и творческими коллегами архитектора Гесснера были известные зодчие, дизайнеры и скульпторы как А.Лоос – Adolf Loos (1870-1933), Й.Гофман – Josef Hoffmann (1870-1956), Й.Плечник – Josef Plechnik (1872-1957), О.Шимкович – Otmar Schymkovych (1864-1947), О.Ласке – Oskar Laske (1874 - 1951) и др.

Поэтому, черновицкий период творчества Хуберта Гесснера – особенно важный и требует всестороннего внимания. Сооружение бывшей центральной сберегательной кассы в Черновцах стало знаковым не только в его творчестве, но и повлияло на развитие архитектурного мастерства следующих поколений.

Ключевые слова: Хуберт Гесснер, сберегательная касса в Черновцах, жилищные „суперблоки”, архитектурное мастерство, сохранение и реставрация объекта культурного наследия.

Abstrakt

The figure of the Viennese architect Hubert Hessner (1871-1943) is interesting not only for the authorship of the former Savings Bank building in Chernivtsi (1900-1901). No exaggeration he is the universal architect. His is the author of the first construction projects of the private villas, savings banks, public housing developments and housing estates (“superblocks”); workers’ Houses, hotels, etc. They reflect those innovative trends that Hessner’s genius teacher the architect Otto Wagner (1841-1918) began in his time

The contemporaries and creative colleagues of Hubert Hessner were A.Loose (1870 – 1833), J. Hoffman (1870 – 1956), J.Plechnik (1872-1957), O.Shymkovych (1864 – 1947), O.Laske (1874-1951) – the architect from Chernivtsi, etc.

Therefore, the period of Hessner’s oeuvre in Chernivtsi is especially important. It is this building has become a landmark not only in his work, but has also influenced the development of the architectural skill of the future generations. Therefore, the research of Hussner’s creativity requires comprehensive attention, particularly for the preservation and restoration of his first famous project. This is the present building of the Art Museum at the Central Square of Chernivtsi.

Keywords: Hubert Hessner, Savings Bank in Chernivtsi, residential “superblock”, architectural skill, preservation and restoration facility.